

компетентностей вызовом и потребностям современности. Выявлена недооценка роли и места коммуникативной компетентности. Автор предлагает включить коммуникативную компетентность в число ключевых компетентностей. Основная идея статьи – коммуникативная компетентность выпускника средней школы является одним из универсальных показателей качества образования, и поэтому она должна формироваться средствами всех учебных предметов. Автор разработал и апробировал алгоритм коммуникативного анализа, который способствует формированию сильной коммуникативной личности.

Ключевые слова: цели среднего образования, ключевые компетентности, коммуникативная компетентность, сильная коммуникативная личность, коммуникативный анализ.

Kovalyov V. I. Communicative competence of individual as the most important task of modern secondary education

The analysis of new governmental education standards in terms of meeting the proposed set of competencies in challenges and needs of nowadays is realized in the article. Deficient of the role and valuation of communicative competence is revealed. Author suggests including communicative competence into a list of key competences. The main idea of the article is that communicative competence of graduate of secondary school is one of universal indices of education quality and because of that it has to be formed by means of all subjects. Author worked out and approved the algorithm of communicative analysis which promotes forming of strong communicative personality.

Key words: aims of secondary education, key competences, communicative competence, strong communicative personality, communicative analysis.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2012 р.

Прийнято до друку 21.12.2012 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.

УДК 377.34

С. М. Просолович

**ЗМІСТ, ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ПРОФЕСІЙНОЇ РОБІТНИЧОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Постановка проблеми. Динамізм економіки України, інтеграція її у світ господарські зв'язки великою мірою залежать від професійно-технічної освіти, підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки робітничих кадрів, які є основною продуктивною силою по створенню

матеріальних благ. Професійно-технічна освіта є основним джерелом поповнення робітничими кадрами виробництва і сфери послуг.

Проблеми професійно-технічної освіти, формування підготовки і забезпечення промислових підприємств робітничими кадрами, є предметом досліджень вітчизняних науковців, таких, як С. Бандура, В. Данюк, Г. Купалова, Е. Лібанова, В. Савченко та інші. Вони розкривають різноманітні аспекти професійної підготовки і працевлаштування випускників робітничих спеціальностей, що є досить актуальним у наші дні розвитку ринкової економіки та формування національної робітничої еліти. Соціально-економічні зміни в Україні, збільшення інвестицій у розвиток виробництва і соціальну сферу створюють передумови розширення професійно-технічного навчання і масштаби підготовки робітників, що суттєво впливає на стан професійно-технічної освіти.

В останні роки в Україні продовжується погіршення якості трудового потенціалу, постійно зростає ступінь старіння робочої сили, що створює певні перешкоди для нормалізації процесів відтворення робочої сили. При цьому, якість підготовленості робочої сили у більшості випадків не відповідає сучасним вимогам щодо її професійно-освітньої підготовки, мобільності та економічної активності в цілому. Вже в 2015 році потреба промисловості у кваліфікованій робочій силі в більшості регіонів України задовольниться лише до 40 відсотків [2].

Система професійної освіти впродовж перехідного періоду потребує вирішення подвійного завдання: максимально визначитись з прогнозами щодо контингентного складу та при цьому не допустити зниження освітніх стандартів. Вона має підготувати молоде покоління до самостійної діяльності в складних умовах ринкової економіки, дати їм навички та вміння, первинний досвід незалежного прийняття рішень і навчити успішно діяти в конкурентному середовищі. При цьому робітнича освіта має максимально орієнтуватися на суспільні потреби та соціальне замовлення у робітничих професіях, що формується у результаті конкурентоздатності в ринковій економіці [5].

Динамізм соціально-економічного розвитку, прискорення процесів глобалізації, інформатизація і комп'ютеризація виробництва, необхідність інтеграції України у світове співтовариство вимагають підвищення рівня освіти і покращення професійної підготовки робочої сили. Основним джерелом поповнення виробництва і сфери послуг робітничими кадрами є професійно-технічна освіта.

Мета статті – розглянути сучасний стан та надати загальну характеристику професійної освіти в умовах ринкової економіки.

Професійно-технічна освіта є складовою системи освіти України. Професійно-технічна освіта є комплексом педагогічних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на забезпечення оволодіння громадянами знаннями, уміннями і навичками в обраній ними галузі професійної діяльності, розвиток компетентності та професіоналізму,

виховання загальної і професійної культури. Професійно-технічна освіта здобувається у професійно-технічних навчальних закладах [1].

Професійно-технічне навчання – складник професійно-технічної освіти. Професійно-технічне навчання передбачає формування у громадян професійних умінь і навичок, необхідних для виконання певної роботи чи групи робіт, і може здійснюватися у професійно-технічних навчальних закладах, а також шляхом індивідуального чи курсового навчання на виробництві, у сфері послуг [1].

Концепцією розвитку професійної освіти і навчання в Україні визначено три цикли навчальних предметів:

1. Професійно-технічний цикл, охоплює загально технічні. Спеціальні предмети і виробниче навчання. Він спрямований на формування робітника широкого профілю в межах інтегрованої групи професій і на спеціалізацію з конкретних видів робіт. Кожна група предметів професійно-технічного циклу формується залежно від складності професії, заданого рівня кваліфікації та термінів навчання.

2. Природничо-науковий цикл. Диференціація за змістом залежно від ости і рівня підготовки учнів, профілів професійної підготовки, можливості здобування в училищі загальної середньої освіти.

3. Гуманітарний цикл базується на освіті, здобутій за програмами основної або середньої школи, і спрямований на оволодіння учнями загальнолюдськими цінностями, їхній подальший духовний саморозвиток.

Рівень професіоналізму, моральності і загальнолюдської культури майбутніх робітників залежить від спільної діяльності, творчого пошуку інженерно-педагогічного та учнівського колективів.

Завданнями професійно-технічної освіти на сучасному етапі є:

- забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на отримання професійної кваліфікації відповідно до їх покликань і здібностей;
- задоволення потреб економіки у кваліфікованих та конкурентоспроможних робітниках і службовцях, зокрема по професіях, пов'язаних з появою принципово нових видів діяльності;
- сприяння зайнятості населення в ринкових умовах;
- забезпечення безперервного підвищення кваліфікації і перепідготовки робітничих кадрів.

Професійно-технічна освіта здійснюється в професійно-технічних закладах і безпосередньо на виробництві за різними типами кваліфікації і складності професій, що визначає ступеневість у навчанні. Кожний ступінь навчання в професійно-технічному закладі має теоретичну і практичну завершеність. Відповідно до набутих знань, умінь і навичок випускникам присвоюються робітничі професії певної кваліфікації. Вищі професійні училища на завершальному ступені навчання присвоюють високий рівень робітничої кваліфікації та освітньо-кваліфікаційний рівень – молодший спеціаліст.

Виробниче навчання – це планомірно організований процес спільної діяльності майстра виробничого навчання й учнів, спрямований на оволодіння учнями на основі отриманих теоретичних знань, практичними вміннями і професійними навичками, що відповідають сучасному рівню розвитку техніки і технологій промислового виробництва, на виховання в учнів професійно важливих і соціально значимих якостей особистості в процесі їхньої практично-трудової діяльності. Виробниче навчання своєю головною метою ставить практичне навчання професійній продуктивній праці, тобто доцільної діяльності по створенню необхідних для життя людей матеріальних цінностей.

За останній час у науковій літературі приділяється достатньо уваги проблемі вдосконалення змісту професійно-технічної освіти, зокрема загальноосвітньому компоненту. Останній є важливим складником професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійно-технічної освіти і покликаний не лише забезпечити необхідний мінімум знань учнів цих закладів згідно вимог державного стандарту про повну загальну середню освіту, але й сприяти успішному засвоєнню предметів профтехциклу. Разом із тим, викладання загальноосвітніх предметів у професійно-технічних навчальних закладах має свою специфіку, що зумовлено як освітніми завданнями, які повинні вирішувати заклади цього типу, так і контингентом учнів, які там навчаються. Маємо справу з очевидною суперечністю: у стислі терміни потрібно забезпечити учням, більшість із яких мають доволі посередні знання і низьку мотивацію до навчання, не лише отримання повної загальної середньої освіти, але й здобуття професії. Окрім цього, учні професійних училищ зорієнтовані переважно на практичну професійну діяльність і тому неохоче вивчають загальноосвітні предмети.

Для вирішення цієї суперечності у частині, яка стосується викладання дисциплін природничо-математичного циклу в професійно-технічних училищах, пропонується використання кількох підходів, як-от: різноманітні форми навчання [6] та активні, зокрема інноваційні, методи навчання [4; 9]; застосування новітніх технологій навчання, передусім інформаційних засобів, уміле використання певних дидактичних принципів навчання, а саме: професійної спрямованості [7], структурування і генералізації навчального матеріалу, дидактичної диференціації (інтеграції), модульності, зв'язку зі спеціальними та виробничими дисциплінами, пріоритету практичних знань [8], наступності та системності [3].

Для робітничих спеціальностей важливим є формування у робітничої молоді практичних умінь, професійних навиків, трудових навиків та трудових вмінь. В подальшому у нашій статті розриємо ці дефініції.

Практичні вміння – це готовність людини виконувати трудові дії свідомо, підбираючи і правильно застосовуючи доцільні в даних умовах способи їхнього здійснення, і домагаючись завдяки цьому високих якісних результатів праці.

Професійний навик - це утворена на основі практичного уміння в результаті вправ здатність автоматично (неусвідомлено) виконувати трудові дії, завдяки яким працівник добивається високих кількісних результатів праці при незмінно високій якості.

З погляду психологічного змісту розрізняють навички: рухові, розумові, сенсорні.

Під руховими навичками розуміють здатність робітника правильно виконувати трудові рухи, забезпечуючи їхню точність, швидкість, силу, координованість при мінімальних фізичних витратах.

Під розумовими навичками розуміють елементи розумової діяльності, що стандартизуються і застосовуються як би без спеціального обмірковування в процесі професійно-трудової діяльності робітника.

До сенсорних навичок зараховують здатність робітника по отриманих за допомогою органів чуттів даним судити про параметри протікання технологічних процесів і асортимент матеріалів. У більшості випадків ці навички використовуються при організації і контролю виробничого процесу.

Трудові навички — це сформовані в процесі навчання способи виконання трудових операцій, робіт. Трудові вміння — це сформована в особистому досвіді, на основі знань і навичок здібність людини виконувати певну роботу.

Висновки. Сформовані трудові навички і вміння дозволяють працівникові виконувати складні трудові операції з необхідною точністю, швидкістю і з мінімальними затратами енергії. Професійна майстерність передбачає творче використання робітником навичок і умінь. Професійні знання, навички, вміння і майстерність не тільки визначають якість трудової діяльності, а й стають якостями особистості, якісними характеристиками робочої сили. Соціальні вимоги до якості підготовки фахівців й реальний стан загальнокультурного рівня розвитку молоді знаходиться в протиріччі. Усунути яке можливо лише з впровадженням прогресивних форм навчально-виховної роботи

Список використаної літератури

1. Закон України «Про професійно-технічну освіту» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 32, ст. 215). **2. Концепція** розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010-2020 рр.) [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita-dnepr.com/index> **3. Гордійчук Г. Б.** Педагогічні умови забезпечення наступності вивчення природничо-математичних дисциплін у загальноосвітніх школах та професійно-технічних училищах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. Б. Гордійчук. – Вінниця, 2006. – 24 с. **4. Жираткова В.** Кулінарна майстерність. Використання комп'ютерних технологій / Валентина Жираткова // Профтехосвіта. – 2010. – № 11. – С. 88 – 92. **5. Людський** розвиток регіонів України: аналіз та прогноз : колективна монографія / за ред. Е. М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних

досліджень НАН України, 2007. – 328 с. **6. Мельник М. В.** Формування професійних знань учнів професійних училищ у процесі позаурочної роботи з природничо-математичних дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / М. В. Мельник. – Вінниця, 2005. – 22 с. **7. Професійно** спрямоване вивчення природничо-математичних дисциплін у ПТНЗ : монографія / Сікорський П. І. та ін. – Львів : Бодлак, 2009. – 182 с. **8. Сікорський П.** Методичні принципи навчання математики у професійно-технічних навчальних закладах / Петро Сікорський // Педагогіка і психологія професійної освіти. – Львів, 2011. – № 3. – С. 9 – 14. **9. Шматков Є. В.** Використання моделювання при навчанні учнів професійно-технічних навчальних закладів робітничим професіям / Є. В. Шматков, Д. І. Шматков // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія : щоквартальний науково-практичний журнал. – Х., 2009. – № 2. – С. 50 – 54.

Прасолович С. М. Зміст, характеристика та перспективи розвитку професійної робітничої освіти в умовах ринкової економіки

Система професійної освіти впродовж перехідного періоду потребує вирішення подвійного завдання: максимально визначитись з прогнозами щодо контингентного складу та при цьому не допустити зниження освітніх стандартів. Професійна освіта має підготувати молоде покоління до самостійної діяльності в складних умовах ринкової економіки, дати їм навички та вміння, первинний досвід незалежного прийняття рішень і навчити успішно діяти в конкурентному середовищі.

Ключові слова: професійна освіта, ринкова економіка, освітні стандарти.

Прасолович С. М. Содержание, характеристика и перспективы развития профессионального рабочего образования в условиях рыночной экономики

Система профессионального образования в период переходного периода требует решения двойного задания: максимально определиться с прогнозами, что касается контингента и при этом не допустит понижения образовательных стандартов. Профессиональное образование должно подготовить молодое поколение к самостоятельной работе в сложных условиях рыночной экономики, дать ему навыки и умения, сформировать первичный опыт независимого принятия решений и научить успешно действовать в конкурентной среде.

Ключевые слова: профессиональное образование, рыночная экономика, образовательные стандарты.

Prosolovich S. M. The Contents, feature and prospects of the development professional worker formation in condition of market economies

The System of the vocational training at period of the connecting period requires the decisions of the double task: be greatly defined with forecast as to contingent and herewith not to allow reduction educational standard. The Vocational training must prepare the young generation to independent work in complex condition of market economies, give him skills and skills, form the primary experience independent decision making and teach successfully to act in competitive ambience.

Key words: vocational training, market economies, educational standards.

Стаття надійшла до редакції 09.11.2012 р.

Прийнято до друку 21.12.2012 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.

УДК 378.018.43-048.35

Н. О. Ризун

ИННОВАЦИОННАЯ КОНЦЕПЦИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ЗАОЧНО-ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ

Постановка проблемы. Одной из главных задач заочного обучения на современном этапе должно быть гарантированное обеспечение равного по сравнению с остальными формами обучения качества предоставляемых знаний при наличии комплекса современных методологий и эффективных педагогических и информационных технологий, ориентированных на создание оптимальной системы управления учебным процессом путем организации системы адекватной и гибкой системы обратной связи, обеспечивающей каждому индивиду собственную траекторию обучения.

Одним из путей совершенствования системы заочного образования является интеграция в него системы дистанционного обучения – актуального и перспективного средства повышения эффективности учебного процесса, прежде всего за счет: с одной стороны – обеспечения системы управляемого мониторинга процесса обучения и создания условий, стимулирующих самостоятельную работу студента; с другой – снижения аудиторной нагрузки преподавателя и смещения акцента его усилий на развитие учебно-методического обеспечения курса.

Таким образом, приоритетным направлением повышения эффективности организации заочно-дистанционного обучения в ВУЗе является совершенствование теории и методологии комплексного использования специализированных информационных технологий и новейших инновационных средств и техник обучения и идентификации качества знаний.